

## ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com



## ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΣΕΓΓΟΝΗ ΤΟΥ ΖΟΡΜΠΑ ΕΛΛΗΝΙΔΑ;

Είχα αναφερθεί σχετικά με τα λάθη που γίνονται από την ελληνική πλευρά σχετικά με την ιθαγένεια. Ένα θέμα ταμπού για πολλά χρόνια ακόμα και σήμερα. Όμως η τραγελαφικότερη περίπτωση αφορά την δισέγγονη του Ζορμπά. Ναι του γνωστού μας Ζορμπά που τραγουδάμε το γνωστό τραγούδι που αναφερόμαστε στην γνωστή ταινία, που και τα παιδιά μας εδώ στην Αυστραλία γνωρίζουν σαν σήμα κατατεθέν για κάτι το τόσο ελληνικό. Ας πάρουμε την ιστορία από την αρχή. Ποιος λοιπόν ήταν ο Γιώργος Ζορμπάς, ο για τον Καζαντζάκη «Αλέξης»; **Ήταν γηγενής Μακεδόνας**, υπάρχουν ωστόσο αντικρουόμενες απόψεις ως προς τον τόπο όπου γεννήθηκε. Είναι πιθανό, αν και όχι βέβαιο, να γεννήθηκε στον Κολυνδρό, κοντά στην Κατερίνη, το 1857, όταν η Μακεδονία τελούσε ακόμα υπό Τουρκική κατοχή. Έχει πάντως εξακριβωθεί ότι, όταν ήταν ακόμα παιδί, ο πατέρας του Φώτης, εξαιτίας μιας διαφοράς που είχε με έναν Τούρκο, αναγκάστηκε να καταφύγει με την οικογένειά του στο Καταφύγι, ένα χωριό της Δυτικής Μακεδονίας, χτισμένο σε υψόμετρο 1450μ. (ανήκει σήμερα στο Δήμο Βελβεντού). Εκεί πέρασε ο Ζορμπάς τα παιδικά του χρόνια, βόσκοντας τα γιδοπρόβατα του πατέρα του. Για κακή του τύχη όμως, ο πατέρας του αποφάσισε να φύγει και να πάει στο Άγιον Όρος να γίνει καλόγερος. Ο Γιώργος, που ήταν δεν ήταν τότε 15 χρονών, αναγκάστηκε να επωμιστεί όλη την ευθύνη για τα γιδοπρόβατα. Για δύο-τρία χρόνια τα κατάφερε καλά. Αλλά έπεσε αρρώστια στα ζώα που αποδεκάτισε το κοπάδι. Δεν μπορούσε πια να επιβιώσει στο Καταφύγι. Είχε ακούσει για τα Μαντεμοχώρια της Χαλκιδικής και ξεκίνησε κατά κει με σκοπό να βρει δουλειά σε κάποιο μεταλλείο. Έφτασε στο Λίσμπορο (τη σημερινή Στρατονίκη) και βρήκε δουλειά στο μεταλλείο του Μάντεμ Λάκκου. Τον Ζορμπά τον προσέλαβε ένας από τους αρχιεργάτες, ο Γιάννης Καλκούνης. Πέρασε από όλες τις δουλειές του μεταλλείου και ειδικεύτηκε σε όλες. Η ζωή όμως του επιφύλασσε άλλες εκπλήξεις. Ο Γιάννης Καλκούνης είχε μια όμορφη κόρη, την Ελένη, την οποία ερωτεύτηκε ο Ζορμπάς με αποτέλεσμα να την αφήσει έγκυο. Όπως είναι γνωστό, τα ήθη ήταν πολύ αυστηρά εκείνη την εποχή. Μόνο ένας γάμος μπορούσε να ξεπλύνει την προσβολή. Και η μοίρα στην συνέχεια τον οδηγεί στο σημερινό κρατίδιο των Σκοπίων ή Βόρεια Μακεδονία σύμφωνα με την συμφωνία των Πρεσβών.

## Αρχές του 2000 κάπου στην Αθήνα.....

Βρίσκουμε δύο γυναίκες κάπου στην Αθήνα. Η βαλίτσα ακουμπισμένη στην



Ο Γιώργος Ζορμπάς

εξωτερική πόρτα του φτωχού διαμερίσματος. Η όμορφη ξανθιά, ψηλή κοπέλα λέει με αξιοπρέπεια πως βρίσκεται σε αδιέξοδο. Η μάνα με την σειρά της μαζεύει τα λιγοστά πράγματα και διηγείται την περιπέτειά τους. Είναι η εγγονή και η δισέγγονη του Αλέξη Ζορμπά, του Έλληνα Ζορμπά κατά τον Καζαντζάκη, που το ελληνικό κράτος απέλαυσε... θεωρώντας πως η μικρή (η δισέγγονη), δεν δικαιούται άδεια παραμονής, ως ομογενής. Είναι η 22άχρονη τότε Κατερίνα Γκάιγκερ, κόρη της Άννας και δισέγγονη του Γιώργου Ζορμπά, Αλέξη κατά τον Καζαντζάκη στο βιβλίο του «Ενας Ζορμπάς». Κι εκείνος (Ο Ζορμπάς) έζησε την προσφυγιά. Πήρε την κόρη του Αικατερίνη και πήγε να ζήσει στα Σκόπια. Εκεί δούλεψε εργάτης στα ορυχεία. Η κόρη του μεγάλωσε, παντρεύτηκε με Σέρβο (ελληνοβλαχικής καταγωγής) που την οδήγησε στο Βελιγράδι, όπου γεννήθηκε η Άννα (η γιαγιά) και, αργότερα, το παιδί της, η Κατερίνα (η δισέγγονη). Περίπου το 1997, η Κατερίνα ταξίδεψε για πρώτη φορά στην πατρίδα... στην Ελλάδα. Ηρθε μαζί με τη μητέρα της και πολλούς άλλους πρόσφυγες. Βρήκαν ένα μικρό διαμέρισμα στο Βύρωνα κι εγκαταστήθηκαν.

## Η υποτροφία

Η Κατερίνα κατάφερε να πάρει μια τετραετή υποτροφία που δίνει το υπουργείο Οικονομικών σε αλλοδαπούς φοιτητές και άρχισε να φοιτεί στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών. «Μια χαρά τα πήγαινα με τη γλώσσα δυσκολεύτηκα λίγο αρχικά», διηγείται η Κατερίνα εξηγώντας ότι όταν ήταν παιδί άκουγε «τη μητέρα να μιλάει ελληνικά με τη γιαγιά» της. Αλλά την πρώτη κιόλας χρονιά έχασε την υποτροφία από ένα μάθημα, την αρχαιολογία. «Στη συνέχεια, πήγα χίλιες φορές στην Αστυνομία παρακαλώντας να μου δώσουν άδεια παραμονής ως ομογενή, λέγοντας πως η μητέρα μου έχει ελληνική υπηκοότητα. Αλλά χωρίς αποτέλεσμα: «Εφ' όσον σε δεχθήκαμε ως

φοιτήτρια, δεν μπορούμε να σου δώσουμε άδεια παραμονής» ήταν η απάντηση. Κι όλα αυτά τα χρόνια ζούσα παράνομα. Χωρίς χαρτιά. Προσπαθώντας να βρω κάποια δουλειά για να επιβιώσω. Ελπίζοντας πως κάποια μέρα θα καταφέρω να ζήσω νόμιμα. Φοβόμουν όμως, πολύ πως αν με έπαιναν θα έμπαινα στη φυλακή». «Τηλεφωνήσαμε ζητώντας βοήθεια από το υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Χωρίς αποτέλεσμα. Δύο μήνες αργότερα, πήγαμε στο Τμήμα Αλλοδαπών, στη λεωφόρο Αλεξάνδρας, και τους εξήγησα τι συμβαίνει. Μου πρότειναν να κάνω μια αίτηση. Την συμπλήρωσα γράφοντας ό,τι ακριβώς μου είπαν: πόσα χρόνια βρίσκομαι στην Ελλάδα, για ποιο λόγο θέλω να μείνω, ότι είμαι δισέγγονη του Ζορμπά, πως η μητέρα μου έχει ελληνική υπηκοότητα και κατάγεται από το Βελιγράδι. Εφερα και τα χαρτιά της μητέρας (διαβατήριο, ταυτότητα) που βεβαιώνουν την υπηκοότητά της. Μου απάντησαν πως δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα και σε δύο μήνες να περάσω για να πάρω την άδεια παραμονής... Αλλά δύο μέρες μετά, εμφανίστηκε ένας αστυνομικός ελέγχοντας τη διαμονή μου και ζητώντας να παρουσιαστώ στο Αλλοδαπών. Πηγαίνοντας εκεί άρχισαν πάλι τις ερωτήσεις: γιατί θέλω να μείνω στην Ελλάδα, γιατί μου αρέσει τόσο πολύ η Ελλάδα... και ζήτησαν πάλι τα χαρτιά της μητέρας. Ήταν περίπου έξι αστυνομικοί. Είπαν, χαμογελαστοί, πως θέλουν να με βοηθήσουν. Ζήτησαν να περάσω ύστερα από δύο μήνες με τη μητέρα με την υπόσχεση ότι η άδεια παραμονής θα είναι έτοιμη...».

## Σε 10 μέρες

«Πήγαμε, ακριβώς μετά το δίμηνο, σίγουρες πως όλα είναι εντάξει. Και πήραμε την απάντηση πως «δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα για την υπόθεσή σου». Μου έβαλαν στο χέρι ένα χαρτί που έγραφε πως μέσα σε 10 μέρες πρέπει να εγκαταλείψω τη χώρα -17 Σεπτεμβρίου 2000. Ρώτησα, μόνο, (γιατί;). «Δεν πρέπει να πάρεις την άδεια παραμονής ως δισέγγονη του Ζορμπά, αλλά ως κόρη Ελληνίδας», είπαν. Ρώτησα τι άλλο να κάνω. «Πάρε τουριστική βίζα, γύρνα πίσω και φτιάξε πάλι χαρτιά...». Αυτό ήταν. «Απελπισία και ντροπή νιώθω», προσθέτει η μάνα. Λέει πως «στους Σέρβους μπασκετμπολίστες έδωσαν υπηκοότητα και πολλά χρήματα. Κρίμα τις τιμητικές πλακέτες που μου έδωσε ο ελληνικός σύλλογος στη Σερβία. Παρακαλέσαμε τόσες φορές τους αστυνομικούς, ώστε δεν ελπίζουμε σε τίποτα πια. Μέχρι την Τρίτη πρέπει να φύγουμε».

Ανθρωπιστικά, απασχόλησε η περίπτωση των απογόνων του Ζορμπά, τον κ. Πάτροκλο Σταύρου, πρόεδρο του Ιδρύματος Καζαντζάκη και εκδότη του έργου του. «Το τραγελαφικό στην υπόθεση είναι ότι η δισέγγονη του Γιώργου Ζορμπά, του «Έλληνα» σύμφωνα με τον τίτλο της ταινίας, θεωρείται πως δεν έχει θέση στην Ελλάδα». Στο μεταξύ ακόμα εμείς χορεύουμε το σουρτάκι από τον Ζορμπά νοιώθοντας Έλληνες ακόμα και εδώ στην Αυστραλία...



Ο τάφος του Ζορμπά στο νεκροταφείο των Σκοπίων Μπούτελ.